

LR švietimo ir mokslo ministrei Jurgitai Petrauskienei
LR socialinės apsaugos ir darbo ministrui Linui Kukuraičiui
LR sveikatos apsaugos ministrui Aurelijui Verygai

2018-06-13 Nr. SR – 8/18

Žiniai:

LR Socialinių reikalų ir darbo komitetui
LR Sveikatos reikalų komitetui
LR Seimo Savižudybių ir smurto prevencijos komisijai
LR Lygių galimybių kontrolerius tarnybai
Lietuvos universitetų rektorių konferencijai
Lietuvos kolegijų direktorių konferencijai

K R E I P I M A S I S

2018 m. birželio 13 d.

Vilnius

DĖL PSICOLOGINĖS PAGALBOS TEIKIMO IR KONSULTAVIMO AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

Lietuvos studentų sąjunga (toliau - Sąjunga) ir Vilniaus universiteto Studentų atstovybė (toliau - VU SA), pabrėždamos Lietuvos studentų socialinės gerovės svarbą, kurios vienas aspektų – studentų psichologinės sveikatos būklė, ir matydamos kylančias viešas diskusijas apie būtinybę spręsti šią jautrią ir opią problemą, reiškia susirūpinimą bei ragina valstybines institucijas, kurių kompetencijos apibrėžia darbą šioje srityje, reaguoti ir susivienijus telkti visas pastangas problemas padarinių likvidavimui bei prevencinės sistemos kūrimui. Organizacijos nori pasidalinti atlikto nacionalinio ir nepriklausomo tyrimo rezultatais, kuriame

pateikiami duomenys šokiruoja.¹ Atkreipiame dėmesį, jog tyrimas atskleidė šias problemines sritis:

Net 62 proc. studentų teigia nežinantys, ar jų aukštojoje mokykloje teikiamos psichologinės pagalbos paslaugos, o 15 proc. apklaustujų sako, kad psichologinė pagalba jų aukštosiose mokyklose neteikiama. Tai parodo labai opią problemą – jeigu aukštojoje mokykloje ir yra teikiamos tokios paslaugos – informacija nepasiekia studentų.

Tarptautiniai ekspertai, dirbantys su projektu „PL4SD“ (Peer Learning for the Social Dimension), po 2014 metų apsilankymo Lietuvoje, parengė rekomendacijų paketą (2015 m.), kurio išvadose pabrėžiama, kad parama studentams turėtų būti nukreipta ne tik į finansinę pagalbą, tačiau ir į akademinę bei psichologinę pagalbą.² Europos aukštojo mokslo erdvėje vis daugiau dėmesio skiriama socialinei aukštojo mokslo dimensijai tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos studijuoti įvairių socialinių grupių asmenims, tačiau Lietuvoje iki šiol nebuvo atsižvelgta į „PL4SD“ ekspertų teiktas rekomendacijas, orientuotas į socialinės aukštojo mokslo dimensijos stiprinimą.

Sajunga ir VU SA pabrėžia būtinybę kurti ir (ar) stiprinti akademinio ir psichologinio konsultavimo sistemas aukštosiose mokyklose. Būtina steigti psichologinio konsultavimo ir streso valdymo mokymų ir krizių valdymo centrus ar padalinius, kuriuose studentais rūpintys ne vienas kvalifikuotas specialistas, o visa, greitai reaguoti pasirengusi, komanda. Aukštosios mokyklos, turinčios tokius psichologinės pagalbos centrus, privalo komuniuoti aiškią žinutę studentams apie galimybę į juos kreiptis ir sudaryti palankias sąlygas tam, kad studentas jaustysi saugiai dalindamas savo patiriamais sunkumais. Svarbu ne tik būti pasiruošus teikti psichologinę pagalbą, bet ir apie tokią galimybę tinkamai komuniuoti studentams bei supaprastinti prieigą prie tokios informacijos ir užtikrinti anonimiškumą.

Siūloma sekti Airijoje vyraujančia psichologinės pagalbos teikimo aukštosiose mokyklose praktika. Tai sistema, kuri vyrauja Airijoje nacionaliniu lygmeniu ir apima daugumą Airijos

---

¹Lietuvos studentų sajungos atliktas nacionalinis ir nepriklausomas socialinės dimensijos tyrimas,
<http://lss.lt/wp-content/uploads/2013/01/Soc-dimensijos-tyrimas-0203.pdf>

²,„PL4SD“ final project report – 43 Country Review of the Social Dimension in Higher Education in Lithuania,
http://www.pl4sd.eu/images/CR_Final_Report_Lithuania_Final_version.pdf

aukštųjų mokyklų. PCHEI³ (Psychological Counsellors in Higher Education) — ši institucija daugelyje šalies aukštųjų mokyklų turi savo padalinius, kurie atlieka psichologinės pagalbos teikimo funkciją tos aukštosios mokyklos studentams. Konsultantai teikia nemokamą ir konfidentialią pagalbą visiems studentams, kuriems reikia pagalbos. Tokie studentų konsultavimo centrai (The Student Counselling Service) konsultuoja akademinius, asmeninius, socialinius, psichinės sveikatos, socialinio aprūpinimo klausimais. Svarbu, kad teikiama pagalba studentams būtų prieinama 24 valandas per parą ir apie tokią galimybę būtų komunikuojama išnaudojant jvairias jaunimui patrauklias komunikavimo platformas, kaip demonstruoja Jungtinės Karalystės⁴ ir Jungtinių Amerikos Valstijų⁵ aukštųjų mokyklų praktika.

Sajungos atliktas tyrimas parodė, kad tik 8% apklaustujų studentų, susidūrė su tam tikrais išgyvenimais ar patiriamomis emocijomis, kreiptusi į savo aukštąjį mokyklą ieškodami pagalbos, o dažniausios studentus kamuojančios problemos – stiprus nerimas (80 proc.), stresas (70 proc.) ir depresija (30 proc.). Tokie rodikliai identifikuoja tai, kad aukštosiose mokyklose nekuriamas asmeninis ryšys su studentais ir nėra bendruomeniškos aplinkos skatinimo, kuris sukurtų palankią emocinę terpj studentams atskleisti savo patiriamus išgyvenimus bei emocijas. Draugiškos emocinės aplinkos kūrimui ir palaikymui būtina įtraukti į procesus aukštųjų mokyklų Studentų savivaldas, siekiant kurti tarpusavio ryšį tarp studentų bei integruoti tai į prevencinės sistemos kūrimą.

Sajunga ir VU SA pasisako už gerosios vakarų Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų universitetų praktikos pritaikymą Lietuvoje, įvedant privalomą sėkmingo studijų proceso monitoringą ir nuolatinį studentų psichologinės būsenos sekimą. Siūloma įdiegti sistemą, kuri identifikuotų net menkiausią studentui nerimą keliantį faktorių bei susistemintą informaciją periodiškai teiktų aukštosios mokyklos padaliniui, kuriame studijuojant sunkumus patiriantis studentas, tam, kad aukštoji mokykla spręstų problemas prieš jų atsiradimą ir kovotų ne su problemų padariniais, bet kurtų prevencijos priemones.

³Website of PCHEI (Psychological Counsellors in Higher Education),
<https://www.pchei.ie/>

⁴Student mental wellbeing in higher education: good practice guide by The Mental Wellbeing in Higher Education Working group (MWBHE),
<https://www.universitiesuk.ac.uk/about/Pages/mwbhe.aspx>

⁵International Association of Counseling Services (IACS) evolved standards that define professional excellence and has established criteria for accreditation which reflect these standards for University and College Counseling Services,
<http://iacsinc.org/home.html>

Balandžio - gegužės mėnesiais Sajungos inicijuotas ir atliktas išsamus studentų psichologinės būklės tyrimas⁶ dėl aukštojoje mokykloje studentų potencialiai patiriamo psichologinio smurto bei seksualinio priekabavimo atskleidė nerimą keliančias tendencijas Lietuvos mastu.

Daugiau nei trečdalį (37 proc.) bakalauro ir tiek pat magistro studentų teigė akademinėje aplinkoje patyrę psichologinį smurtą. 56 proc. atsakiusių teigia, jog jų patyrė iš studento (-ų), net 73 proc. iš dėstytojo (-ų), o 16 proc. iš kito darbuotojo. Dažniausiai pasitaikančios psichologinio smurto formos buvo nemalonus sarkazmas, siekis išjuokti ar pažeminti kitą bei pasikartojančios neigiamos pastabos ir komentarai. Tuo tarpu 5 proc. apklaustujų akademinėje aplinkoje teigė patyrę seksualinio priekabavimo apraiškas. Dažniausia pasitaikanti seksualinio priekabavimo forma - seksistiniai ir žeminantys juokeliai. 49 proc. atsakiusių teigiamai, seksualinį smurtą yra patyrę iš studento (-ų), daugiau nei pusė (55 proc.) iš dėstytojo, o 6 proc. iš kito darbuotojo. Reikia paminėti, kad 3/4 studentų, patyrę seksualinį priekabavimą, patyrė ir psichologinį smurtą.

Sajungos atliktas tyrimas atskleidė didžiulę problemą – net 91 proc. patyrusių psichologinį ar seksualinį smurtą niekam nepranešė. Dažniausiai pasitaikantys atsakymai, kodėl niekur nesikreipė, yra baimė, jog tai turės įtakos tolimesniems studijų rezultatams ir baimė, jog niekas nekreips dėmesio. Tokia tendencija rodo aiškią problemą - aukštoji mokykla nekuria studentams draugiškos ir bendruomeniškos mokymosi aplinkos, kurioje studentas jaustysi saugiai, atskleisdamas savo potyrius.

Susiejant respondentų atsakymus su anksčiau atliktu tyrimu ir studentus pasiekiančia informacija apie aukštostosios mokyklos teikiamą psichologinę pagalbą, galima teigti, kad studentai vis dar nėra tinkamai informuojami apie tokio tipo pagalbą, jeigu tokia aukštojoje mokykloje egzistuoja. 2017 metų tyime net 62 proc. studentų teigė nežinantys, ar jų aukštojoje mokykloje teikiamas psichologinės pagalbos paslaugos, o 15 proc. apklaustujų sako, kad psichologinė pagalba jų aukštose mokyklose neteikama, kai tuo tarpu 2018 metų tyrimas identifikuoja, kad 64 proc. respondentų teigė nežinantys / nesantys tikri ar aukštojoje mokykloje teikiama psichologinė pagalba ir 64 proc. respondentų teigė norintys, kad aukštojoje mokykloje ji būtų prieinama. Lyginant dažniausiu studentus kamuojančiu

---

⁶Lietuvos studentų sąjungos atliktas nacionalinis ir nepriklausomas studentų psichologinės būklės tyrimas, <http://www.lss.lt/wp-content/uploads/2013/01/PSB.pdf>

problemų paplitimą 2017 ir 2018 metais matomas procentinis reikšmių padidėjimas: stiprus nerimas (82 proc.), stresas (72 proc.), depresija (36 proc.). Nerimą kelia ir šie emocijų rodikliai atskleidę 2018 metų tyime – 51 proc. respondentų teigia patyrę apatiją bei 66 proc. baimę per pastaruosius metus.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos atlikta įstaigų apklausa tik patvirtino Sajungos tyime atskleidžiančią problemą - aukštostosios mokyklos neskiria pakankamai dėmesio psichologinės studentų būklės klausimams ir nėra pasirengusios reaguoti į seksualinio priekabiavimo apraiškas. Tai siejama su faktu, kad tik trys universitetai ir dvi kolegijos yra paskyrę asmenis, atsakingus už priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo prevenciją savo aukštojoje mokykloje. Taip pat tik du Lietuvos universitetai savo tinklalapiuose lankytojus nukreipia į psichologiniams smurtui ir seksualiniams priekabiavimui skirtą rubriką. Visų aukštuų mokyklų dokumentuose, paprastai akademiniés etikos kodeksuose, yra įtvirtintas bendrasis draudimas diskriminuoti, tačiau Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba atskleidė, kad dažnai diskriminacijos savyoka apibrėžiama nedetaliai arba tiesiog nukopijuojant Lygių galimybių įstatymą, o priekabiavimas traktuojamas kaip šio apibrėžimo dalis. Tai sudaro galimybę tokio tipo apraiškas aukštojoje mokykloje traktuoti neadekvacių.

Abi suinteresuotos šalys, ginančios Lietuvos studentų interesus ir susirūpinusios aukštuų mokyklų pasiruošimu tinkamai reaguoti į seksualinio priekabiavimo ir psichologinio smurto apraiškas bei matydamos teisinės bazės spragas, ragina aukštąstasios mokyklas savo vidiniuose dokumentuose įteisinti tokį apraiškų aiškius apibrėžimus, tokį atveju prevencines priemones ir pasekmį nusižengusiems reglamentavimą. Svarbu pabrėžti, kad aukštostosios mokyklos vidinėse taisyklėse turi atsirasti draudimas priekabiauti ir naudoti psichologinį smurtą. Taip pat turi egzistuoti aiškūs nurodymai, kaip elgtis anksčiau minėtų pažeidimų atvejais ir užtikrinantys, jog studentai, patyrę seksualinio priekabiavimo ar psichologinio smurto apraiškas, sulauks tinkamos aukštostosios mokyklos reakcijos. Šią išvadą galima susieti su tyrimo metu išaiškėjusia informacija, jog išdrįsti pranešti apie psichologinį smurtą, seksualinį priekabiavimą, anot apklausos rezultatų, studentus paskatintų anonimiškumo užtikrinimas (70 proc.), aiški skundų priėmimo bei nagrinėjimo tvarka (50 proc.), kaltojo nubaudimas (46 proc.), žinojimas, kur galima ieškoti pagalbos (40 proc.) bei nemokama pagalba (28 proc.).

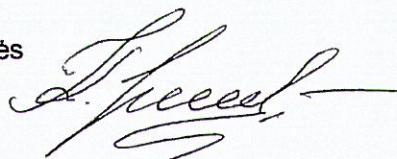
Abi suinteresuotos šalys ragina valstybines institucijas, kurioms buvo skirtas šis kreipimasis, kuo greičiau suvienyti jėgas, ir kartu, įtraukiant aukštųjų mokyklų Studentų atstovybes, kurti problemos likvidacijos planą su prevencine sistema.

Lietuvos studentų sąjungos
prezidentas

Eigirdas Sarkanas

Vilniaus universiteto Studentų atstovybės
prezidentas

Klaudijus Melys